

בבית המשפט העליון

רע"פ 548/05

בפני: כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט ס' גובראן

המבקשת: מאירה לוי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו בע"פ 70630/04 מיום 22.12.04, שניתן על-ידי כבוד סגנית הנשיא ד' ברלינר וכבוד השופטים ז' המר ו-י' שיצר

תאריך הישיבה: כ"ט בחשוון תשס"ו (1.12.05)

בשם המבקשת: עו"ד פרופ' יובל לוי

בשם המשיבה: עו"ד אסף רוזנברג

פסק-דין

השופט ס' גובראן:

כנגד המבקשת הוגש לבית-המשפט לתעבורה ברמלה כתב אישום, המייחס לה עבירה של גרימת מוות ברשלנות לפי סעיף 64 לפקודת התעבורה (נוסח חדש) תשכ"א-1961 (להלן: הפקודה) וכן עבירה של גרימת נזק לאדם ולרכוש בניגוד לתקנה 21(ב)(2) לתקנות התעבורה תשכ"א-1961 (להלן: התקנות).

לפי הנטען בכתב האישום, ביום 20.12.2000, בשעה 18:00, נהגה המבקשת ברכב מסוג פונטיאק (להלן: הרכב), בכביש מס' 40 מכיוון רמלה לכיוון צומת בילו. המבקשת נסעה בנתיב הימני מתוך שלושת הנתיבים במסלול, אשר בכיוון נסיעתה.

באותה שעה נהג במסלול הנגדי למבקשת, בנתיב השמאלי ביותר, מצומת בילו לכיוון רמלה, גיא לאו, במכונית מסוג דייהטסו (להלן: המכונית), כאשר עמו במכונית נסעו רחל וייס, גבע מסקין, ערן גיא ויובל בר.

לפי הנטען בכתב האישום, במהלך הנסיעה לפתע, ללא כל סיבה, לא בלמה המבקשת את רכבה במועד ונהגה בצורה בלתי סבירה, סטתה שמאלה, חצתה את כל הנתיבים בכיוון נסיעתה, עלתה על אי-תנועה מוגבה המפריד בין שני מסלוליו של כביש 40, עברה למסלול הנגדי, פגעה במכונית מלמעלה, חצתה את יתר הנתיבים במסלול הנגדי, ולבסוף נעצרה בהתנגשות של רכבה בתוך תחנת הסעה לחיילים אשר מצויה במקום (להלן: התאונה). כתוצאה מהתאונה נהרגו גיא לאו וגבע מסקין ז"ל (להלן: המנוחים). בנוסף, נפצעו ערן גיא, רחל וייס ויובל בר ושתי המכוניות ניזוקו קשות.

ביום 25.12.03 הרשיע בית-המשפט לתעבורה ברמלה (כב' השופטת ר' טאובר) את המבקשת בגין העבירות שיוחסו לה בכתב האישום וקבע, כי עצם סטייתו של הרכב לנתיב הנגדי יוצרת חזקת רשלנות, אשר נטל הראיה להפריכה, עבר אל כתפי המבקשת. אולם, בית-המשפט קבע, כי לא הצליחה המבקשת להרים נטל זה. לפיכך, ביום 22.2.04 הטיל בית-המשפט לתעבורה ברמלה על המבקשת 18 חודשי מאסר, מהם 12 חודשים לריצוי בפועל והיתרה מאסר על תנאי למשך שנתיים. בנוסף, נשלל רישיונה של המבקשת למשך 15 שנה והוטל עליה קנס בסך 5,000 ₪.

על הכרעת-הדין וגזר-הדין ערערה המבקשת לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו.

ביום 22.12.04 דחה בית-המשפט המחוזי (כבוד סגנית הנשיא ד' ברלינר וכבוד השופטים ז' המר ו-י' שיצר) את הערעור ברוב דיעות כנגד דעתה החולקת של השופטת י' שיצר. בעשותו כן קבע, כי צדק בית-המשפט לתעבורה בהכרעתו וכי אין דרכן של מכוניות לסטות ממסלול נסיעתן. לפיכך קבע, כי הסטייה מצביעה על רשלנותה של המבקשת. עוד קבע בית-המשפט, כי אם ניתן היה ליצור קטגוריה נפרדת של ענישה משמעותית ומכאיבה, אשר ייחודית רק לעבירות הרשלנות – הדבר היה יכול להיות מועיל לחברה כולה. אולם, לרוע המזל, מכיוון שהדבר אינו כך, כל שנותר הוא לשקלל את נסיבותיו של כל מקרה עם תוצאותיו, לצד אינטרס הציבור בנוגע להעלאתה של נורמת הזהירות לצד הצורך במלחמה בקטל בדרכים. לאור האמור, קבע בית-המשפט

המחוזי, כי במקרה של המבקשת השקלול מחייב ענישה הכוללת רכיב של מאסר בפועל.

מכאן בקשת רשות הערעור שבפנינו.

במקור, הפנתה המבקשת את בקשת רשות הערעור מטעמה הן כנגד הכרעת-הדין והן כנגד גזר-הדין. אולם, בדיון שנערך ביום 1.12.05, ובעקבות המלצת בית-המשפט, הודיע בא-כוחה, כי היא חוזרת בה מבקשתה בכל הנוגע להכרעת הדין וכי בקשתה תתייחס רק לעניין גזר-הדין.

המבקשת טוענת בפנינו, כי לאור ההמלצות החד משמעיות של שרות המבחן בעניינה, להימנע מהטלת עונש של מאסר לריצוי בפועל, כמו גם לאור נסיבותיה האישיות, מן הראוי להטיל עליה עונש אותו ניתן לרצות בעבודות שירות, כפי שקבעה דעת המיעוט בעניינה, בבית-המשפט המחוזי. לטענת המבקשת, הגם שבית-משפט זה נעתר לבקשות מסוג זה במשורה, לטענתה, העונש שקיבלה חרף הנסיבות המיוחדות שבעניינה, לאור פסיקה קודמת במקרים הדומים בנסיבותיהם לזה שלה, מביא לתוצאה בלתי מוצדקת ומן הראוי להיענות לבקשתה.

מנגד, תומכת המשיבה יתדותיה בהכרעות הערכאות הקודמות ומבקשת לדחות את בקשת רשות הערעור. לטענתה, אין לערוך דיון שלישי במקרה, אלא כאשר מתעוררת שאלה משפטית החורגת מנסיבות המקרה הספציפיות. לטענתה, אין המדובר בענייננו במקרה חריג שכזה. כמו-כן, דוחה המשיבה את טענות המבקשת וטוענת, כי ערעור על מידת העונש ותו לא - אינו מצדיק מתן רשות ערעור בגלגול שלישי.

לאחר שעיינו בכל החומר שהונח בפנינו ושמענו את טיעוניהם של באי-כוח הצדדים בעל-פה, החלטנו לדון בבקשה כאילו שניתנה רשות ערעור וכאילו הוגש ערעור על-פי הרשות שניתנה.

ככלל, רשות ערעור, ניתנת במשורה באותם מקרים חריגים אשר מעוררים שאלה בעלת חשיבות כללית. אולם, חרף זאת, מקובל עלינו, כי באותם מקרים חריגים, בהם השופט אשר דן בבקשת רשות הערעור חש, כי הצדק מחייב אותו לסטות מכלל זה ולהעניק יותר משקל לאינטרס הפרט, או-אז רשאי הוא השופט לתת רשות ערעור גם לעניין חומרת העונש. לעניין זה ראו את דבריו של כב' המשנה לנשיא דאז, השופט ש' לוי, בספרו תורת הפרוצדורה האזרחית - מבוא ועקרונות יסוד (תשנ"ט) בע"מ 182 :

"קיימים מקרים נדירים ביותר שבהם תחושת הצדק שבקשת רשות לערער מעוררת לפני השופט הדן בה היא כל כך חזקה, עד שהוא יכול ליטול היתר לעצמו, לחרוג מהכללים, לתת לאינטרס הפרט משקל גדול יותר מכפי שמקובל בבקשות מהסוג הנדון, ולתת למבקש רשות לערער".

לעניין זה ראו גם רע"פ 4954/90 אופיר זמיר נ' מדינת ישראל (לא פורסם), בו

נקבע, כי:

"בעייה משפטית מיוחדת שתצדיק מתן רשות ערעור לבית המשפט הזה אינה קיימת במקרה דנן. בעייה אנושית-מצפונית שענינה האם הנסיבות של המקרה דנן - אישיותו של המבקש, מצבו המשפחתי, [...] - חייבו הרשעה ואם לאו, אכן מתעוררת".

אמנם נכון הוא, כי בית-משפט זה אינו נוהג להתערב בשאלות הנוגעות לחומרת העונש. זאת ועוד, מקובל, כי אין מנוס, מקביעת עונש מרתיע בעבירות כגון גרם מוות ברשלנות, על מנת לשקף את החומרה הטמונה בעבריינות הכביש אשר אחראית לקורבנות רבים מספור. ואכן, על-פי רוב, מחייבת הרשעה בעבירה של גרם מוות ברשלנות השתת עונש חמור, הכולל הורדתו של הנהג, אשר ביצע עבירה זו, מן הכביש לתקופה ארוכה והשתת עונש מאסר בפועל. אולם כאמור, אין זהו כלל חלוט ובהחלט ייתכן, כי שיקולי צדק יעמידו בפנינו עילה להתערבות ולהקלה בעונש.

כך הוא הדבר בעניינה של המבקשת.

נהיגתה של המבקשת הובילה לתוצאה טרגית בדמות קיפוח חייהם של שני אנשים ופציעתם של אנשים נוספים. המציאות מלמדת, כי פעמים רבות, התרשלות רגעית או אי תשומת-לב עשויים להסתיים באסון כבד ביותר. במקרים שכאלו, חרף העובדה, כי ניתן לבסס בהם הרשעה בעבירה של גרם מוות ברשלנות, עשוי בית-המשפט, בנסיבות חריגות ומיוחדות ביותר, להימנע מהשתת עונש מאסר בפועל, ולהסתפק בעונש של פסילת רישיון לזמן ארוך ומאסר לריצוי בעבודות שירות (ראו למשל ע"פ 2569/00 שמעון דהן נ' מדינת ישראל פ"ד נה(2) 613; ע"פ 1443/94, 889/94 רון מקרי נ' מדינת ישראל (לא פורסם); ע"פ 5198/94 יוסף כרמלי נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). במקרה שבפנינו, מסכים אני עם דעת המיעוט שהובעה בבית-המשפט המחוזי, לפיה לא נראה שמאסר בפועל בנסיבות העניין יפחית את מידת

המסוכנות של המבקשת, אשר חוותה בעצמה טראומה קשה. לדידי, אין ספק, כפי שקבעו שתי הערכאות הקודמות, כי נהיגתה של המבקשת הביאה לתוצאה קשה מנשוא וכי היה מקום להרשיעה בדין ולהשית עליה עונש. עם זאת, לאור היותה של התנהגות המבקשת סוג של אובדן שליטה זמני, בשילוב עם נסיבותיה האישיות המיוחדות, סבורני, כי מקרה זה בא בגדר מקרים חריגים אלו המצוינים לעיל וכי יש מקום להתערב בגזר הדין אשר הושת על המבקשת.

לאחר בחינתי את הפרשה בעניינה של המבקשת ולא בלי לבטים, נראה לי, כי עונש מאסר בפועל, אינו העונש ההולם, בו יש, בנסיבות העניין, כדי להשיג את תכלית הענישה במקרה שבפנינו. לשיטתי, מהווה המקרה שבפנינו, את אחד המקרים החריגים בהם ראוי לתת לנסיבותיה האישיות של המבקשת - משקל משמעותי. ראשית, מן הראוי להביא בחשבון בשקילת העונש את גילה של המבקשת בעת התאונה (55 שנים), את משך הזמן הרב שחלף מאז מועד התאונה (כחמש שנים), ואת הנתונים העולים מהתסקירים אשר הוגשו בעניינה, לאמור – היותה אישה נורמטיבית, בעלת ערכים חיוביים, אשר ניהלה חיים מלאים ופרודוקטיביים לפני התאונה, ללא כל עבר תעבורתי, אם לשלושה ילדים בוגרים, סבתא לשישה נכדים ובת סועדת לאביה הקשיש בן ה-95. בנוסף, עד לפרישתה המוקדמת של המבקשת לגמלאות, שימשה כמורה וכסגנית מנהלת בחינוך המיוחד. כמו-כן, מאז התאונה המבקשת עברה ועודנה עוברת, בין היתר, טיפול פסיכיאטרי תרופתי לאור התערערות מצבה עקב התאונה. גם בית-המשפט המחוזי היה ער "למצבה הנפשי השביר" המתואר. כך גם עולה מתסקיר שירות המבחן, כי המבקשת ערה לתוצאה הטראגית של התנהגותה הרשלנית והפנימה את חומרתה של התאונה שאירעה באשמתה. מזה תקופה ארוכה שהמבקשת סובלת מדיכאון חמור וכפי שאמרה הפסיכיאטרית המטפלת בה, ד"ר גאוני, חייה נחלקים לשניים: לפני ואחרי התאונה. כך, גם במכתבה של הפסיכיאטרית לבא-כוחה מיום 15.04.03, נאמר, כי: "[ש]המשפט והעדויות הקשורות בו משפיעות עליה בצורה קשה ביותר".

המלצת שרות המבחן, כפי שהובאה בתסקיר שהוגש בפנינו, הייתה המלצה חד משמעית שלא להטיל על המבקשת עונש מאסר, שכן ענישה כזו לא תהיה יעילה הן במישור האישי והן במישור ההרתעתי. לפיכך, שב שרות המבחן והמליץ בפנינו להטיל על המבקשת עונש אשר ירוצה בעבודות שרות, אשר אותן תעשה במסירות ובתחושה של תרומה גדולה וכפרה.

נכון אמנם, כי על-פי רוב, מן הראוי להשית עונש מאסר לריצוי בפועל על המורשעים בעבירות גרימת מוות ברשלנות בתאונות דרכים, וכך הוא הדין ברוב

המקרים, אולם, המקרה בעניינה של המבקשת הינו מקרה חריג, אשר לטעמי איננו עומד לבדו ולשיטתי מהווה, כפי שנקבע ברע"פ 4732/02 ענת סורפין (לביא) נ' מדינת ישראל (טרם פורסם): "אחד המקרים החריגים בהם ראוי לתת לנסיבותיו האישיות של הפרט על רקע נסיבות המקרה, משקל משמעותי" (ראו לעניין זה גם רע"פ 4261/04 יעקב פארין נ' מדינת ישראל (טרם פורסם)).

לסיכום, ומכל האמור לעיל, אציע לחבריי לקבל את הערעור על חומרת העונש, במובן זה שעונש המאסר בפועל של 12 חודשים שהוטל על המבקשת יופחת ויועמד על 6 חודשי מאסר שירוצו בעבודות שירות. עונש המאסר על תנאי, תקופת הפסילה והקנס, שהוטלו על המבקשת על-ידי בית-המשפט לתעבורה יותרו על כנם. בנוסף, תהיה נתונה המבקשת, לאחר שנתנה את הסכמתה, לפיקוחו של שירות המבחן לתקופה בת שנה החל ממתן פסק דין זה. במסגרתו של פיקוח זה תשתתף המבקשת בקבוצה טיפולית אשר מיועדת לנהגים שנמצאו אשמים בעבירה של גרימת מוות ברשלנות.

הממונה על עבודות השירות ימציא תוך 30 ימים מהיום חוות דעת אודות המבקשת. על פי תוכנה נחליט בעניין אופן ריצוי העונש.

ש ו פ ט

השופט א' רובינשטיין:

לאחר התלבטות רבה אני מצטרף לחוות דעתו של חברי השופט ג'ובראן. התלבטותי נבעה מכך, שכל עוד בעינה המדיניות הקיימת באשר לעבירות גרימת מוות ברשלנות בתאונות דרכים (ותאונות אחרות), דינם של המורשעים בהן תקופת מאסר מאחורי סורג ובריח, והחריגים לכך נדירים. אכן, מרבית המורשעים בעבירות אלה – מן הסתם – הם אנשים מן היישוב, מה שקרוי נורמטיביים, אלא שנמצא לבתי המשפט לנסות להרתיע את הנוהגים בכביש מעבירות על-ידי המודעות כי אם יתרשלו ויפגעו בזולת, דינם מאסר. נוכח ההפקרות המרובה בכבישים, קיפודם של חיי אדם, השבר הנורא שאין לו מרפא ואיחוי הפוקד את משפחות הקרבנות, ותחושת אין האונים החברתית אל מול המס שגובות תאונות הדרכים מחברה שאינה חסרה קרבנות בטרור ובקרב, מבקשים גם בתי המשפט לתרום תרומה צנועה בדמות גזרי הדין המחמירים. האם יש בכך תועלת של ממש? האם ההרתעה פועלת? האם יש תרומה למאבק בתאונות הדרכים בגזרי דין שעניינם מאסר אנשים נורמטיביים בקרב חברה עבריינית שאינה

מקומם? התשובה לכך אינה ברורה. אבל היש עצה אחרת להרתיע את מופקרי הכביש, אם צעירים שלגמו לגימה יתרה, אם אחרים? גם לכך אין תשובה מניחה את הדעת, וכל עוד לא עלה רעיון מועיל יותר, חובת בתי המשפט להמשיך במדיניות בחינת בית שמאי. אבל ייתכנו חריגים, ועיקרם נסיבות אישיות שאפשר לצרפן לרקע תעבורתי נקי. נתתי אל לבי את משפחות הקרבנות בפרשה זו, שישבו כאולם בית המשפט בשעה שנטענה עתירתה של המבקשת, ולבן נחמץ ופצען לעולם לא יירפא. ואכן, פסק דין הרוב בבית המשפט המחוזי לא סטה מן המדיניות, אולם נסיבותיה האישיות הכריעו את הכף בעיני חברי השופט ג'ובראן, כדעת המיעוט בבית המשפט המחוזי, ובסופו של יום מצטרף אף אנכי אליו. אוסיף שתי אלה: האחת, תקוה להבנתן של המשפחות השכולות, כי העונש קשור למעשה ולתוצאותיו אך גם לנסיבות הנאשמים, ואין מיתאם מלא ומוחלט; והאחרת – כי גם אם סברנו בדעת הרוב שבמקרה זה אין למצות את חומרת הדין, אין בפסק דין זה כדי לשנות את אמות המידה הנקוטות כלפי מי שנהג במהירות מופרזת, שצבר עבירות, ששתה אלכוהול, שלא שת לבו לתמרורים ולמצב הדרך, שלהתרשלותו אינדיקציות מסוגים שונים, והללו ושכמותם לא ימצאו בו סיוע.

לאחר שקראתי את שכתבה חברתי השופטת פרוקצ'יה אוסיף את זאת: במישור העקרוני דעתי כדעתה, בדבר הצורך לשלב ידיים במלחמה בתאונות הדרכים, תוך שלעת הזאת, בטרם נמצאו פתרונות טובים מאלה, תקפה המדיניות, על-ידי גישת בית שמאי. פסקי הדין שאיזכרה חברתי בסעיף 4 לחוות דעתה מבטאים מדיניות זו. יש צורך בנסיבות אישיות מיוחדות כדי שלא יוטל מאסר בפועל. שבתי בעקבות דבריה ועיינתי בתיק. אודה כי הטרידני העדר הגירסה מצד המבקשת במשפט, שהיוותה בצדק שיקול בהרשעתה (וראו סעיף 162 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), תשמ"ב-1982) ואין להתעלם ממנה גם לעניין העונש. ואולם, נוכח 27 שנות נהיגתה של המבקשת ללא עבירות תנועה, ולכן ללא דופי תעבורתי כלשהו, התסקירים המתארים אפקט הרסני למאסר בפועל, נכות פסיכיאטרית של 75% שהוכרה למבקשת, כל אלה שבו והיטו את הכף. ראיתי דמיון בין ההכרעה במקרה זה לזו שהיתה בפרשת רע"פ 4261/04 פארין נ' מדינת ישראל (טרם פורסם) (השופט ריבלין); והיו דברים מעולם גם בבתי המשפט האחרים. ר' משה חיים לוצאטו, בעל ספר המוסר מסילת ישרים (המאה הי"ח) מתאר את המתח והאיזון שבין מידת הדין למידת הרחמים. "כי הנה באמת, איך יתקן האדם את אשר עיוות והחטא כבר נעשה? ... היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות?" – אך תהליך התשובה מובנה כך "שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב והתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא ... שהוא ... חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא, ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ...", בזאת נפתח פתח תיקון (פרק ד', "קניית הזהירות").

דומה שכך גם לענייננו. איני יכול שלא לחתום שוב בהזדהות אנושית עם הקרבנות שבחיים ועם המשפחות השכולות; אף אם נטתה הכף למאסר בעבודות שירות, אין זה בגלל הקלת ראש בכאבם, אלא מן השיקולים שהוסברו מעלה.

ש ו פ ט

השופטת א' פרוקצ'יה:

1. צר לי שלא אוכל להצטרף לחברי בהחלטתם לקבל את בקשת רשות הערעור על חומרת-העונש ולהמיר את עונש המאסר בפועל בן 12 חודשים שהוטל על המבקשת במאסר שירוצה בעבודות שירות.

2. תאונות קטלניות המקפדות חיי אדם בכבישי הארץ הן, לצערנו, תופעה שכיחה האוכלת ארץ ויושביה. חוסר התרבות בנהיגה על הכביש ואי כיבוד כללי ההתנהגות הבסיסיים הכרוכים בכך מביאים לא אחת לאובדן חיים, ובמקרים רבים גורמים נזק גופני קשה לקרבנות התאונה, הורסים את חייהם לשארית ימיהם, ופוגעים פגיעה אנושה באיכות החיים של הקרובים להם. הפגיעה העמוקה הכרוכה בקטל בכבישים הפכה ענין המצוי בעדיפות עליונה בסדר יומה של החברה הישראלית. מחשבה ומשאבים גדולים מושקעים בנסיון להקטין את ממדי התופעה הקשה הזו ולהביא לשינויים פסיים וערכיים בהתנהגות הציבור בתחום זה.

3. דרכי המלחמה בתאונות הדרכים הן מגוונות ומשתרעות על מתחם רחב של אמצעים, החל במנגנונים פסיים שונים ובהם שכלול מערכת הכבישים ועזרי תנועה למיניהם וכן הגברת אמצעי הפיקוח והאכיפה במרחבי הארץ, ועד לאמצעי הסברה וחינוך של צעירים ומבוגרים שתכליתם להגביר את המודעות הציבורית והאישית לחשיבות שבשמירה על תרבות נהיגה, תוך הפנמת החובה לכבד את חייו ושלומו של הזולת. בתוך מיגוון האמצעים להתמודדות עם תופעת התאונות, מצוי גם אמצעי הענישה הפלילית המופקד בידיה של מערכת בתי המשפט. המחוקק הריכוני במדינה הניח כי בשימוש מושכל באמצעי ענישה ניתן לקדם את ההתמודדות עם נגע התאונות, ובמיוחד הקטלניות שבהן. התפיסה השלטת היא כי בהיערכות כוללת של רשויות שונות, אשר תפעלנה למיגור הקטל בדרכים, בשילוב עם מערכת אכיפה פלילית יעילה ומרתיעה, ניתן יהיה להביא לשינוי חיוני בתחום זה, שיהווה תפנית חשובה מאין כמוה למערך החיים בישראל.

4. על רקע הדברים האמורים, בית משפט זה היתווה מזה שנים מדיניות ענישה מחמירה ביחס לעבירות נהיגה הכרוכות בתאונות קטלניות, בין בגדר הריגה ובין בגדר גרם מות ברשלנות. הוא דבק בגישה זו מתוך אמונה כי לנקיטת יד עונשית קשה ומחמירה ישנה השפעה מרתיעה על הנהגים בכביש, ויש בה כדי לקדם את הטמעתה של מודעות ציבורית בדבר החובה לשמור על כללי זהירות כדי להגן על חיי אדם ושלמות גופו. מדיניות ענישה זו בנויה על הנחה בדבר כוחו המרתיע של הדין הפלילי והענישה הפלילית גם בתחום זה, שהוא מישור בעל ייחוד מבחינת נסיבות העבריינות וזהותם של מבצעי העבירות. היא נועדה לתת ביטוי ולהדגיש הדגשה מיוחדת את ערך חיי האדם במשפט ובמסורת היהודית, ולערוב לכלל ולפרט כי המשפט ובתי המשפט יעשו כל שבידם על מנת לטעת בתרבות החברתית את ההערכה והכבוד הנדרשים לזולת ולחיי (רע"פ 262/91 ארביב נ' מדינת ישראל, פד"י מה(2) 580; רע"פ 4484/92 סיריה נ' מדינת ישראל, פד"י מו(5) 176; רע"פ 2842/96 כחלון נ' מדינת ישראל; ע"פ 8382/03 חילף נ' מדינת ישראל, פד"י נח(2) 139; ולאחרונה, ע"פ 5167/05 מג'דוב נ' מדינת ישראל המתייחס למדיניות הענישה בעבירות הריגה במסגרת תאונה קטלנית). הענישה המחמירה בעבירות הנוגעות לתאונות קטלניות נשענת על ההנחה כי יש בהרתעה עונשית כדי לקדם את הפנמת הערכים החברתיים הנדרשים בהתייחסות לזולת, וכדי להרגיל לשמירה קפדנית יותר על כללי זהירות ומניעה בנהיגה על הכביש. בלא אימון בכוחה המרתיע של מדיניות הענישה, נשמט אמצעי חשוב שניתן בידי בית המשפט ככלי עזר רב-משקל במלחמה בתאונות הדרכים. בלא שימוש מושכל באמצעי זה לא יתרום בית המשפט את התרומה הנדרשת מצידו לשינוי הערכי הכולל האמור להתרחש בתחום קשה זה.

5. בצד מדיניות הענישה המחמירה בעבירות הקשורות בתאונות קטלניות, שומא על בית המשפט, ככלל, לשקול את נסיבותיו המיוחדות של כל מקרה ומקרה, ולעולם ישמשו נסיבות אינדיבידואליות של נאשם שיקול בר-התייחסות בקביעת העונש הראוי. מקום שמתגבשת בתחום מסוים מדיניות ענישה שיפוטית מחמירה, העונש יגזר כפרי שיקול זהיר בין המדיניות האמורה לבין הנתונים האינדיבידואליים לנאשם, תוך הערכת משקלם היחסי (פרשת חילף, שם, עמ' 143). בנסיבות בהן נועדה מדיניות ענישה מחמירה להביא שינוי משמעותי בתופעה חברתית מסוימת, נדרשות נסיבות אינדיבידואליות מיוחדות ויוצאות דופן כדי להצדיק חריגה בדרך של הקלה מהמדיניות הנקוטה (רע"פ 4732/02 ענת טורפין נ' מדינת ישראל; רע"פ 4261/04 פארין נ' מדינת ישראל); משקלם היחסי של הנתונים השונים נבחן ונמדד תוך התייחסות, מחד, למסר החברתי הכללי הנדרש באכיפת החוק, ולנסיבותיו האישיות המיוחדות של הנאשם העומד לדין, מנגד.

6. בענייננו, ארעה תאונה מחרידה אשר קיפדה חיים של שני חיילים צעירים, ופצעה באופן אנוש חייל נוסף, אשר נפגע פגיעה מוחית קשה, והוא מרותק כיום לכסא גלגלים, ואינו מסוגל לדבר. כן נפצעו בה באופן קשה שני נוסעים נוספים. נסיבות התאונה הן קשות ביותר. המבקשת סטתה מנתיב נסיעתה, חצתה שלושה נתיבים בכיוון נסיעתה, עלתה על אי-תנועה בנוי אספלט, עברה למסלול הנגדי, פגעה במכונית דייטסו ומחצה אותה, ולאחר מכן חצתה 3 נתיבים נוספים בכיוון נסיעת הדייטסו, עלתה על המדרכה עד שנעצרה בתוך תחנה להסעת חיילים. נוסעי מכונית הדייטסו הם קרבנות תאונה קשה זו כאשר לא היתה כל רשלנות תורמת מצד נהג רכב הדייטסו. סיבת הסטייה של המבקשת מנתיב הנסיעה אינה ברורה עד היום. המבקשת נמנעה מלהעיד בבית המשפט ולא מסרה גרסה ולא נתנה כל הסבר לגבי מה שאירע. טענתה כי אינה יכולה להעיד בשל בעיה נפשית נדחתה כבלתי מבוססת. שתיקתה פעלה לחיזוק ראיות התביעה ובמובן זה פעלה לחובתה (סעיף 162 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982). כן נדחתה טענת ההגנה לפיה המבקשת לא היתה אחראית למעשיה בזמן התאונה עקב בעיה רפואית ממנה סבלה. במצב דברים זה, נסיבות ארוע התאונה מצביעות על רשלנות רבתי, בבחינת חזקה המשתמעת ממהלך הארועים, שלא הופרכה והפכה חזקה חלוטה (רע"פ 4689/03 דרעי נ' מדינת ישראל, תק על 1512 (1)93; ע"פ 50/68 דגני נ' מדינת ישראל, פד"י כב(2) 274). רשלנות קשה זו תבעה את חייהם של מספר אנשים, והרסה חיים של אחרים שלא נספו בתאונה.

לאסון הכבד שהתאונה המיטה על הקרבנות הצעירים ועל בני משפחותיהם אין שיעור. כך הוא לגבי אלה שקפחו את חייהם, וכך הוא לגבי אלה שיכלו את שארית חייהם כנכים, וכבני אדם פגועים בגוף ובנפש. שילוב זה של רשלנות חמורה בנהיגה ועוצמת הטרגיות הטמונה בתוצאות התאונה הקטלנית, מחייב מסר עונשי אשר יבטא את החומרה הרבה בה מתייחסת החברה לאובדן חיי אדם עקב נהיגה רשלנית, וישתלב בכך במדיניות הכוללת, המבקשת למנוע, בין היתר על דרך הרתעה, התנהגות רשלנית על הכביש, ההופכת במצבים מסוימים קטלנית.

7. שאלה היא האם יש בנסיבותיה האישיות של המבקשת אותו ייחוד המצדיק סטייה מן המדיניות העונשית המחמירה, כאמור. נסיבותיה האישיות של המבקשת, חרף המשקל החיובי הרב שיש לייחס להן, אינן נושאות אופי מיוחד וחרגי, המצדיק סטייה מקו הענישה המחמיר המקובל עלינו מזה עת ארוכה. המדובר באשה כבת 59, אשר עברה נקי, ותרומתה האישית למשפחתה ולחברה הינה חיובית ומרשימה ביותר. סיבלה ופגיעתה הנפשית עקב התאונה הם עמוקים וקשים ביותר. כליאתה מאחורי סורג ובריש

הוא מהלך פוגעני במיוחד לגביה, על רקע אורח חייה הנורמטיבי לאורך כל השנים, ועל רקע פגיעותה המיוחדת בעקבות התאונה, שגם שירות המבחן ער לה. חרף כל אלה, נתונה של המבקשת, גם בהצטברותם, אינם מהווים נסיבות אינדיבידואליות ייחודיות המבחינות את עניינה מעניינם של מרבית הנאשמים המורשעים בעבירות רשלנות הכרוכות בתאונות דרכים קטלניות. אלה הם, על פי רוב, אנשים נורמטיביים שכשלו בהבזק אחד, וגרמו בנהיגתם למותם של בני אדם. גם הם, על פי רוב, סובלים סבל עמוק בעקבות התאונה, וכליאתם בבית סוהר היא מהלך קשה ופוגעני במיוחד עבורם.

8. מאחר שאינני מוצאת בנסיבותיה האישיות של המבקשת את אותו ייחוד וחריגות הנדרשים כדי להצדיק סטייה מהקו העונשי המקובל בעבירות הנוגעות לתאונות קטלניות, ונוכח הנסיבות הקשות והתוצאות הטרגיות של התאונה נשוא הליך זה, דעתי היא כי יש לדחות את בקשת רשות הערעור, ולהותיר בעינו את העונש שנקבע בערכאות דלמטה.

9. תוצאה זו מתיישבת גם עם המדיניות הנקוטה בבית משפט זה, אשר אינו נוהג להתערב בעניינים שבחומרת ענישה, במיוחד בהליך המהווה "גלגול שלישי". בית משפט זה כבר חזר ופסק כי קבלת רשות ערעור בגלגול שלישי ניתנת במשורה, והיא שמורה למקרים חריגים המעוררים שאלה בעלת חשיבות כללית וציבורית, אשר עניינה חורג מעניינם של בעלי הדין בלבד (ראה למשל דברי השופט ג'ובראן ברע"פ 5643/05 חאמד אבו עאנם נ' מדינת ישראל, תק על 2005 (4) 262). המקרה שלפנינו אינו מעלה שאלה משפטית עקרונית החורגת מעניינם של בעלי הדין, וכפי שהוסבר לעיל, גם לגופה של מדיניות הענישה בעבירות רשלנות רבתי בנהיגה בכביש שתוצאתן קטילת חיי אדם אין מקום להתערב בהכרעתן של שתי הערכאות הקודמות, אשר ראו לגזור על המבקשת עונש מאסר בפועל.

10. אין לכחד, כי קיים קושי פנימי אמיתי לגזור את דינו של אדם, שהוא ביסודו ישר-דרך ובר-לבב, למאסר מאחורי סורג ובריח. עם זאת, נראה כי בית המשפט לא יצא ידי אחריותו ומחויבותו לחברה אם יסטה מקו ההחמרה שבענישה, הנדרש בתאונות קטלניות, במקרה שנסיבותיו האמיתיות אינן חריגות. שחיקתה של מדיניות הענישה המחמירה סופה שתפגע פגיעה קשה במאמציה של החברה הישראלית להתמודד בדרך יעילה עם המוות בדרכים. היא תגרע מתפקידה המרכזי של מערכת בתי המשפט בקביעת אמות מידה להתנהגות הציבור בנהיגה בדרכים, ובחינוך להחדרת ערכים חשובים בתחום זה.

11. הייתי דוחה, איפוא, את בקשת רשות הערעור, בתוספת ההערה הבאה: ראוי לצפות כי שירות בתי הסוהר יתן את דעתו לצורך להתאים את מסגרת המשמורת לנאשמים מסוגה של המבקשת, כדי להקטין במידת האפשר את הפגיעה הנפשית הצפויה להם משליחתם למאסר.

ש ו פ ט ת

הוחלט ברוב דעות, כאמור בפסק דינו של השופט ס' ג'ובראן.

ניתן היום, י"ט בטבת תשס"ו (19.1.06).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת